

Milena Kaličanin

SPOJ NESPOJIVOG ILI SAVRŠEN SKLAD

(Vladislava Gordić Petković: *Memorijska pena: raščitavanja*, Kulturni centar Novog Sada, Novi Sad, 2025)

Na prvi pogled knjiga *Memorijska pena: raščitavanja* spaja nespojive sfere ljudskih aktivnosti i delovanja – sferu potrošačkih tehnologija sa sferom čitanja i kritičke misli. Pojam memorijske pene uglavnom se povezuje sa inovativnom materijalnom tehnologijom koja je postala popularna zbog svoje sposobnosti prilagođavanja obliku tela i pružanja podrške i udobnosti. Reakcije memorijske pene na toplotu i pritisak – omekšavanje materijala, prilagođavanje obliku tela, smanjivanje pritiska na tačkama kontakta, povratak u prvobitni oblik nakon otklanjanja pritiska – zaista i jesu svojstva koja nalazimo značajnim u odabiru raznovrsnih komercijalnih proizvoda koji imaju za cilj da omoguće bolji kvalitet života. Međutim, kako sama autorka Vladislava Gordić Petković

pronijavljivo ističe u predgovoru ovog izdanja, „prilagođavanje, podrška, preraspodela težine i pritiska čine (mi) se važnim koordinatama raščitavanja književnog dela” (5). Dakle, bitnu sponu između naizgled nepomirljivih aspekata životnog iskustva predstavlja težnja autorke da, koristeći elementarna svojstva ovog trgovačkog materijala, pokaže kako sličan rizik postoji i u procesu prilagođavanja temama, idejama, jeziku i poetikama u književnom delu, tj. da sam proces tumačenja i interpretacije književnosti neizostavno pruža udobnost, podršku i funkcionalnost u svakodnevnom životu ukoliko mu se pristupi ozbiljno i marljivo. Upravo takav pristup književnosti nalazimo u ovoj knjizi.

Ono što čitaoca odmah privuče ovom delu jeste njegova jasna strukturalna podela: četiri bogato raznovrsne tematske celine čine fokus publikacije. Prvi segment pod naslovom „Iz stranih književnosti” zapravo je kompilacija kritičkih eseja posvećena delima velikih književnih umova poput Ernesta Hemingveja, Sare Voters, Alekseja Slapovskog, Marka Sosića, Olge Tokarčuk i Sali Runi. Iako iz različitih geografsko-vremenskih odrednica, kao i tematsko-stilskih podžanrova, zajednički imenitelj delima navedenih autora i autorki predstavlja razotkrivanje suštine života u (post)modernom društvu, kao i mnoštva sitnica koje taj doživljaj čine upečatljivim, realističnim, ogoljenim. Tako se na primer u prikazu Hemingvejeve borbe s morem (uz konstantno aludiranje na teme mačizma, rata, smrti, sporta itd.) ističe jednostavnost i neposrednost njegovog književnog izraza koji ima za cilj da opiše srž emotivnog bivstvovanja i smisla postojanja savreme-

nog čoveka. Ovi egzistencijalni uvidi se potom fino nadovezuju na koncept ironične i nostalgичne urbanosti u savremenom anglofonom romanu pri čemu se grad uzima kao odrednica koja poseduje „neslućene potencijale govora o rodnom i klasnom, o idealističkom i dijaboličnom... [to] je jedini mogući prostor u kom se mogu odigrati i selidba tela i seoba duše” (21). Ovaploćenje urbanih selidbi tela i seoba duše se u knjizi dalje vidi na primeru Sosičevog književnog dela, bogato prožetog kulturnim, istorijskim i jezičkim obeležjima slovenačke zajednice u tršćanskom zaleđu, kao i na primeru ruskog grada „ukrštenih ljudskih sudbina koji ima svog ludaka, ali i svog čudotvorca, svoje vernike i svoja sumnjala” (27) u prozi Slapovskog. Konačno, u poslednjim esejima prvog segmenta knjige Vladislava Gordić Petković posvećuje veliku pažnju stvaralaštvu Olge Tokarčuk i Sali Runi koje smatra glasnogovornicama generacije koja menja odnos prema životu i za koju je individualno ispunjenje, lični plan, iznad svake druge ambicije.

Drugi segment knjige autorka posvećuje izučavanju autora i autorki koji kreativno obeležavaju i dalje umetnički ustrojavaju književnost Novog Sada. Poglavlje pod nazivom „Novi Sad i ostali” zapravo je kritički omaž i akademska pohvala Novom Sadu koji je iznedrio toliko raznovrsnih i značajnih literarnih glasova. Tako se u prvom eseju ovog segmenta govori o romanima Aleksandra Tišme, Lasla Vegela, Slobodana Tišme, Đorđa Pisareva, Franje Petrinovića i Lasla Blaškovića. Kroz neizostavno predstavljanje istorije i topografije Novog Sada, autorka ističe da se ovi pisci bave istim temama na različite načine: „sudbinama i identitetima u vrtlogu političkih promena; neizvesnostima ljudske egzistencije i proizvoljnostima istorije; naporom jezika da artikuliše zlo i apsurd; suočenjem sa nasiljem i cikličnim obnavljanjem patnje” (49). Posebnu pažnju u ovom eseju zauzima i književno delo rano preminule Judite Šalgo, na koje se u sledećem eseju nadovezuje još jedan ženski literarni glas Novog Sada – glas Marije Karaklajić i njeno dramsko stvaralaštvo. Kao poslednji, ali nikako manje vredan, umetnički prikaz u ovom delu knjige izdvaja se opis romana *Izbledele duše* mladog autora Mladena Jakovljevića koji svakako predstavlja jedno od važnih, sadašnjih i budućih, književnih novosadskih uporišta.

Treći segment knjige pod nazivom „Četiri pesnikinje” Vladislava Gordić Petković posvećuje prozi Tanje Stupar Trifunović, Nine Živančević, Mirjane Stefanović i Tanje Kragujević. Zapravo je važnost ženskog iskustva i različiti načini na koje ga ove četiri pesnikinje opisuju glavno vezivno tkivo ovog poglavlja. I dok u poeziji Tanje Stupar Trifunović nailazimo na večiti, snažni i smireni optimizam kao odgovor neverstvu i beznađu, poezija ostale tri pesnikinje je emotivno drugačija: žensko iskustvo se kod njih slika kroz neizostavni inat i prkos, nepristajanje na ustaljene društvene obrasce kao i na svaku vrstu kompromisa. Vladislava Gordić Petković ističe da je zajednička tema svih ovih pesnikinja jako izraženo prisustvo socijalne svesti, jer se kroz njihovu poeziju osvetljava sumorna svakodnevnicima obespravljenih i marginalizovanih.

I konačno, poslednji deo knjige sastoji se od petnaestak kritičkih prikaza najnovijih izdanja iz šireg balkanskog okruženja. Tu su se našli Saša Savanović, Melinda Nađ Abonji, Katalin Ladik, Dejan Vukičević, Milica Vučković, Saša Čirić, Marijana Čanak, Slađana Nina Perković, Vladimir Kopić, Zvonko Gazivoda, Monika Herceg, Stevo Grabovac, Dragan Velikić i dr. Sama autorka tvrdi da nije lako naći zajedničku nit koja povezuje ove

raznovrsne autore i autorke, ali im je definitivno identična potreba da reaguju na različite forme nesavršenstva našeg sveta. Svako od njih će na ove nesavršenosti reagovati na svoj, individualni način – kroz satiru, humor, burlesku, horor i sl., a opet će ih ta ideja o boljitku, usavršavanju nesavršenog sveta spajati kroz dobru književnost koju pišu.

Naposletku, može se reći da je misija autorke Vladislave Gordić Petković da, aludirajući na svojstva memorijske pene, ukaže na raznolike tematske, idejne, jezičke i poetičke pristupe promišljanja književnosti – u potpunosti uspela. Poput memorijske pene, i tumačenje književnog dela svakako nudi dozu udobnosti, podrške i funkcionalnosti. Jeste rizično, ali nije neizvodivo. Knjiga *Memorijska pena: raščitavanja* to svakako pokazuje.